

kongresu uskutečnila v Židovském muzeu Haliče v krakovské čtvrti Kazimierz.

XIV. kongres PTS prokázal, že polská sociologie rozhodně nezachází na úbytě ani v situaci, kdy postavení akademiků v polské společnosti není o nic jednodušší než v Česku. Vedle řady vynikajících osobností starší a střední generace se začínají objevovat velmi zajímaví sociologové a socioložky narození v 60. a 70. letech, u nichž je často patrné, že své vzdělání již alespoň zčásti získali na Západě a západní intelektuální centra jako Londýn, Paříž nebo New York jsou pro ně neméně důležité referenční body než Varšava či Vratislav. Současně je však stále zřetelná i obrovská síla působení domácí polské tradice ztělesněné jmény jako Florian Znaniecki nebo Stanisław Ossowski. Právě v takovém prostředí se možná dnes rodí sociologie příštích desetiletí.

Marek Skovajsa

Webové stránky kongresu:

<http://www.zjazd14.sociologia.uj.edu.pl>

Konference Desafročia premien slovenskej spoločnosti

Bratislava, 21.–22. 10. 2010

Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied uspořádal při příležitosti 45. výročí svého založení a 20. výročí svého obnovení dvoudenní konferenci. Dopoledne prvního dne bylo věnováno jednání v plénu, odpoledne a druhý den se jednalo celkem v pěti tematicky různě zaměřených sekcích. Před jednáním sálem byly vystaveny postery věnované jednak historii Sociologického ústavu SAV, jednak sociálně-prostorovému vývoji slovenské společnosti. Konference se konala v zařízení Ministerstva zahraničí Slovenské republiky, které má tu výhodu, že přespolní účastníci zde mohou být i ubytováni.

Konferenci zahájili ředitelka Sociologického ústavu SAV Magdaléna Piscová

rekapitulací historie ústavu a bývalý dlouholetý ředitel Sociologického ústavu SAV a současný místopředseda Slovenskej akadémie vied Ľubomír Falťan, který se zaměřil na vývoj finanční situace SAV, proměnu personálního složení pracovníků a výkonnost SAV v porovnání s ostatními subjekty ve vědě a výzkumu. Jako prvního zahraničního hosta pozvala k prezentaci Magdaléna Piscová ředitelku Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., Marii Čermákovou. Její vystoupení „Desetiletí proměn vědních politik a sociologického výzkumu v Akademii věd ČR“ bylo kritickým zhodnocením stavu, do kterého vědní politika České republiky v současnosti dospěla. Zřetelně pojmenovala, jaké sektorové zájmy chtějí určovat směřování výzkumu a vědeckého bádání, kdo a jak konstruuje kontroverzní způsoby hodnocení výkonu vědeckých institucí, vědy a výzkumu, a informovala i o tom, jak se bude věda v České republice financovat. Že se k těmto snahám nestaví významná část vědecké obce trpně, doložila poukazem na existenci několika aktivně pracujících sdružení, která se soustavně zabývají jak sledováním a kritickým hodnocením práce Rady pro výzkum, vývoj a inovace a zájmových skupin, které jsou za současnou situaci především zodpovědní, tak také organizováním veřejných projevů nesouhlasu či komunikací s veřejností. Poukázala také na nesamozřejmost existence vědy a zejména sociálních věd v kontextu soudobých tlaků na ekonomizaci kultury, vzdělanosti a vědy. Dobrý kontrast tomuto obrazu představovalo vystoupení předsedkyně vlády Slovenské republiky Ivety Radičové, která přišla spolu s předsedou Slovenskej akadémie vied Jaromírem Pastorkem účastníky konference pozdravit. Připomeňme si, že premiérka je profesí socioložka a byla donedávna kolegyní lidem v Sociologickém ústavu SAV. Určitě se jí dá věřit, když řekla, že pro takovou příležitost, jakou je tato konference, i jako premiérka vždycky najde v diáři místo. A není třeba pochybovat o její vstřícnosti vůči vě-

decké komunitě obecně, i sociologii jako oboru. Rovněž předseda Slovenskej akadémie vied Jaromír Pastorek vyjádřil velkou podporu společenským vědám.

V rámci plenárního jednání pak byl přečten příspěvek profesora Jiřího Musila „Poznání a jednání. Variace na weberovské téma.“ (Profesor Jiří Musil se nemohl zúčastnit kvůli nemoci, stejně jako i profesor Ján Pašiak). Dlužno říci, že odkazy na Musilovy úvahy nebyly u dalších přednášejících nijak řídké. Přednáška Moniky Čambálikové překročila weberovské téma směrem k chápání modernity a modernizace Ulrichem Beckem a dalšími mysliteli. V tomto duchu pojednala o možnostech a formách aktérství v současné společnosti. „Socio-prostorové aspekty stárnutí a stáří“, přednáška docentky Dany Sýkorové z Filozofické fakulty UP z Olomouce, referovala o výsledcích výzkumu Seniori ve městě – Stáří v prostoru. Výzkum je netradiční jak v přístupu k výzkumu seniorů, tak v technikách (např. jedním ze zdrojů dat byly focus groups se seniory v Praze, Brně a Ostravě). Poslední přednáškou plenárního jednání byla přednáška Vladimíra Krivého „O voličích a volebních výsledcích: dlhší pohľad späť“. Pohled zpět sahál do roku 1992 a přinesl poznatky o historické návaznosti určitých politických stran, ale i o sbližování elektorátů v čase, a další.

V dalším jednání se účastníci dle svého zájmu rozdělili do dvou skupin, aby byli přítomni jednání paralelně probíhajících, tematicky zaměřených sekcí. První sekce „Vývoj sociálno-priestorovej situácie spoločnosti“ vedená Peterem Gajdošem přinesla celkem šest příspěvků. Sociální geograf Martin Ouředníček se v přednášce „Nová sociálně-prostorová diferenciacie v České republice“ věnoval nově vznikajícím typům sociálně-prostorových nerovností. Upozornil, že tyto nerovnosti lze pozorovat a analyzovat v různých prostorových kontextech – odlišují se jádrové a periferní oblasti státu, jednotlivá sídla v rámci jediného regionu i jednotlivé lokality ve městech nebo ob-

cích. Příspěvek „Sociálně prostorové nerovnosti a základní školství v Praze – souvislosti, nejnovější trendy“ Tomáše Kosteckého, Yvony Kostecké a Michala Illnera byl zaměřen specifitěji na sociálně-prostorovou diferenciaci uvnitř Prahy a roli, jakou hraje při vytváření sociálně-prostorových nerovností rostoucí diverzifikace ve fungování jednotlivých základních škol i celého základního školství jako systému. Peter Gajdoš se ve svém příspěvku „Vývojové zmeny v sociálno-priestorovej situácii Slovenska“ vrátil k obecnějšímu pohledu na význam a vývoj prostorových aspektů společenských změn a poskytl posluchačům zobecňující informaci o vývoji na Slovensku po roce 1989. Další tři příspěvky slovenských kolegů se opět soustředily na některé ze specifitějších témat. Prezentace „Špecifická suburbanizácie na Slovensku“ Kataríny Moravanské identifikovala regiony a obce zasáhnuté tímto procesem a soustředila se na zkoumání dopadu suburbanizace na sídelní, sociální i politické aspekty života v suburbanizaci zasažených obcích. Ľubomír Faltan představil příspěvek „Malé vidiecke sídla – odlišnosti rozvojových trajektorií“, ve kterém se soustředil na problémy obcí s méně než 500 obyvateli a faktory ovlivňující jejich vývojové potenciály. Tématu malých obcí se věnovala i Mária Strussová. Ve svém referátu „Samosprávne mechanizmy pri riešení problémov malých obcí“ se zabývala endogenními faktory rozvoje takových obcí v kontextu decentralizace veřejné správy.

Paralelně probíhající druhá sekce „Škola ako nástroj vyrovnávania príležitostí? Projekt EDUMIGROM“ se od sekce první odlišovala nejen výzkumným zaměřením, ale i skutečností, že na jednom místě představila některé z výsledků evropského výzkumného projektu zaměřeného na studium rozdílů mezi vzdělávacími kariérami a životními perspektivami romské mládeže a mládeže z druhé generace přistěhovalců na jedné straně a kariérami a perspektivami jejich vrstevníků z řad majoritní po-

pulace na straně druhé. Jednání sekce bylo řízeno Monikou Čambálíkovou, Violou Zentai a Zuzanou Kusou. Kolegyně Julia Szalai a Margit Feischmidt informovaly ve svých příspěvcích „Stredoeurópski Rómovia a viditeľné menšiny a hranica východu a západu: Hlavné lekcie analýzy komparatívneho prieskumu“ a „Programy integrácie, prax separácie a ich dôsledky pre to, ako menšinová mládež chápe kategóriu Rómov/Cigánov“ o situaci v Maďarsku. Michal Nekorjak pojednal v referátu „Rómovia a etnická segmentácia miestneho vzdelávacieho trhu v českých mestách“ o situaci v České republice, zatímco Zuzana Kusá a Jurina Rusnáková podaly v prezentaci „Ako Slovensko prichádza o chuť rómskych detí ďalej sa vzdelávať“ vzhľad do situace na Slovensku. Příspěvek Davida Kostlána „Medziskupinové rozdiely vo formovaní identity rómskych žiakov v krajinách strednej a východnej Európy“ poskytnul komparativní dimenzi studované problematice.

Druhý den konference proběhla jednání dalších tří tematicky orientovaných sekcí. Třetí sekce „Rodina a demografické procesy“ vedená Magdalénou Piscovou představila tematicky poměrně pestrou, o to však zajímavější směs vystoupení čtyř kolegů a kolegyn zastupujících pořádající zemi. V příspěvku „Rodina a migrácia: migračné stratégie v rámci rodiny“ uvažoval Miloslav Bahna o významu rodinných vazeb na migrační chování migrantů. Empiricky orientovaná práce se soustředila na analýzu mezinárodní migrace Slováků. Na datech ze slovenského Výběrového šetření pracovních sil autor ukázal, jak důležité je při studiu migrace sledovat rodinné vazby migrantů. Ty významně ovlivňují rozhodování jedinců o migraci. Ivan Chorvát se ve svém referátu „Slovenská rodina a voľný čas“ zaměřil na analýzu dat z mezinárodního výzkumu realizovaného pod hlavičkou International Social Survey Programme (ISSP). Na několika příkladech upozornil na metodologická nebezpečí „mechanické statistické

analýzy“ mezinárodních datových souborů a zdůraznil nutnost pečlivého zkoumání doslovného znění otázek a jejich významu v různých jazycích a kulturních kontextech. Milan Zeman se v příspěvku „Vplyv internetizácie na rodiny vo voľnom čase“ zabýval významem moderních informačních a komunikačních technologií v oblasti využití volného času. Na empirických datech přesvědčivě ukázal, jak fenomén nazývaný „digital divide“ ovlivňuje volnočasové aktivity rodin. Jednání sekce uzavřela prezentace demografky Michaely Potančokové „Trendy vo vývoji plodnosti v novom miléniu: transverzálna a kohortná perspektíva“, která byla zajímavá nejen jako informace o změnách plodnosti a jejich potenciálních důsledcích pro moderní středoevropské společnosti, ale i tím, že dala posluchačům nahlédnout do odborných diskusí, které vedou demografové nad vhodností či nevhodností různých typů ukazatelů plodnosti.

Paralelně probíhající čtvrtá sekce „Možnosti a formy aktérstva v súčasnej spoločnosti“, vedená Monikou Čambálíkovou měla prostor druhý den celé dopoledne. V její první části bylo vystoupení Petry Rakušanové Guasti „Evropská občanská společnost a legitimita evropského vládnutí: aktéři, sítě, témata“, založené na empirickém výzkumu (analýza médií, síťová analýza atd.) evropského prostoru. Závěr, že proces vládnutí je v Evropské unii elitně byrokratický, bychom měli chápat spíše jako povzbuzení k zapojení kritického rozumu než rezignaci na snahy o demokratické vládnutí. Evropský sociální dialog neovlivňuje příliš sociální dialog na národní úrovni – k tomu dospívá příspěvek Zdenky Mansfeldové „Sociální dialog v evropské aréně“, v němž zrekapitulovala vývoj institucionálního zázemí sociálního dialogu a jeho rozvoj na nadnárodní a evropské úrovni. Příspěvek Jána Steny „Občianska verejnosť Slovenska – demokratická kulisa či sociálny aktér?“ se opírá o úvahu, že v důsledku propojení osobního a veřejného pro-

storu pokleslo členství v dobrovolných organizacích, stejně jako dobrovolničení a váha neziskových organizací. Po roce 1990 byly převzaty zahraniční organizační formy, ale étos jejich činnosti je domácí. Habermasova strukturální přeměna veřejnosti poskytuje v příspěvku rámec pro tematizování „veřejnosti“.

Druhou část uvedené sekce měli v rukou mladí vědci a výzkumníci: Mária Suríková v příspěvku „Spoločenský aktér ako moderné individuum“ probrala současnou literaturu na toto téma. Jana Lindbloom se zabývala strategiemi prosazování požadavků agro-potravinářských aktérů, příspěvek Jany Klocokové „Aktéri a registre zdôvodnení v ochrane prírody na Slovensku“ zase objasňoval závislost problematiky ochrany přírody na expertním poznání. Oba příspěvky byly založené na empirickém výzkumu. Posledním příspěvkem byl „Participatívny akčný výskum“ Andreje Findora, jenž zapáleně referoval o projektu, který realizuje ve své výuce doktorandů. Nezbylo než pochválit vedoucí sekce Monice Čambálikové, jak dobře si její „chráněnci“ vedou.

V pořadí poslední, pátá sekce „Sociálne nerovnosti“ představila za řízení Vladimíra Krivého tři příspěvky. Milan Tuček se ve svém referátu „Sociální soudržnost v diferencující se (české) společnosti“ netradičním, inovativním a trochu provokativním způsobem zamyslel nad tématem, jímž se ve své práci dlouhodobě zabývá. Kromě představení výsledků empirických výzkumů se autor pustil i do nesnadného uvažování o schopnosti (či neschopnosti) empirické sociologie svými standardními metodami zachytit to, co se ve společnosti skutečně děje. Ján Bunčák a Roman Džambazovič ve svém příspěvku „Príjmové a statusové nerovnosti obyvateľov Slovenska“ naopak použili data z několika reprezentativních šetření uskutečněných na území v rozmezí více než 20 let k úvahám o základních strukturálních změnách ve Slovenské společnosti. Metodologicky zajímavé bylo jejich porovnání výsledků dosaže-

ných za použití různých metod určování sociálního postavení respondentů (sociální třída EGP, socioekonomický index statusu povolání ISEI či komerčně užívanou klasifikaci socioekonomických skupin ESOMAR Social Grades). Jednání sekce uzavřela prezentace Jána Sopóciho „Názory na sociálne nerovnosti a spravodlivosť v slovenskej spoločnosti“, která se soustřeďovala na analýzu odlišnosti názorů, postojů a jednání příslušníků tří základních tříd klasifikace EGP. Autor na základě empirických analýz ukázal, že mezi příslušníky těchto tří základních tříd existují zřetelné odlišnosti nejen v názorech na některé základní socioekonomické otázky (jako např. sociální spravedlnost, rovnost životních šancí či naléhavost společenských problémů), ale i v názorech na vhodné způsoby jejich řešení.

Jak už to na každé podobné konferenci bývá, měli její účastníci kromě plenárního zasedání a jednání sekcí řadu dalších příležitostí k diskusím o přednesených tématech, ale i k neformálním rozhovorům, debatám nad společnými projekty, výměně zkušeností i navazování nových kontaktů. Jak výběrem témat a přednášejících, tak složením účastníků byla konference velmi úspěšná. Stala se další z dobrých příležitostí k tomu, aby slovenská a česká sociologická komunita udržovala a dále rozvíjela dosavadní nadstandardně dobré partnerské vztahy. Slovenským organizátorům patří za její uspořádání dík.

Tomáš Kostecký, Zdenka Vajdová

**Cena Nadace Dagmar a Václava
Havlových Vize 97 Konradu Paulu
Liessmannovi**

Praha, 5. 10. 2010

Nadace manželů Havlových Vize 97, věrna své tradici udělovat cenu osobnostem nejen zasloužilým, ale i těm, které čeří hladiny vod někdy stojatých, dostala i letos své pověsti. Cena dne 5. října 2010 putovala do